

Helse og Omsorgsdepartementet

Vår dato: 07.12.2020
Deres dato: [Deres dato]
Vår referanse: Vår ref
Deres referanse: Deres ref

Høring av forslag om godkjenningmodell for fritt brukervalg i de kommunale helse- og omsorgstjenestene

NHO Service og Handel organiserer bransjen Helse og Velferd, som blant annet organiserer virksomheter som leverer hjemmetjenester (praktisk bistand og hjemmesykepleie) og BPA (Brukerstyrt Personlig Assistanse)

Innledning

Innledningsvis vil vi fastslå at vi støtter forslaget om en nasjonal godkjenningmodell slik Regjeringen foreslår på prinsipielt grunnlag.

Hjemmetjenester skiller seg vesentlig fra institusjonstjenester ved at de foregår i pasienten/brukerens hjem. Det å ha innflytelse og påvirkningskraft på hvem som faktisk skal utføre tjenester for deg i ditt eget hjem, er grunnleggende rettigheter i en moderne velferdsstat. Brukervalg handler ikke bare om å velge noe, men viktigere, å kunne velge bort noe for noe bedre. Vi vet at svært få klagesaker hos fylkesmannen fører til endringer eller forbedringer, fordi det nesten alltid vil være mulig å dokumentere at tjenestens innhold og kvalitet er i henhold til lovverk og forsvarlighetskrav.

Når kommunene aktivt legger til rette for brukervalg, gir de sine egne innbyggere større råderett og innflytelse over de tjenestene de mottar hjemme. Makt og myndighet til å velge bort leverandører som man ikke er fornøyd med, eller makt og myndighet til å velge bort et utilfredsstillende kommunalt tilbud er god forbrukerpolitikk. Det skaper gode insentiver til at både kommunale og private tilbydere har noe å strekke seg etter, for å bli enda bedre på å yte gode tjenester av høy kvalitet.

For tjenester innen BPA vil dette være enda mer grunnleggende. Her viser vi til det regjeringsoppnevnte BPA-utvalget som leverer sin innstilling i juni 2021. I mandatet har utvalget fått i oppgave å se på ordninger som sikrer at BPA blir et reelt likeverd og likestillingsverktøy og mandatet har også blant annet fått i oppdrag å se på hvordan fritt brukervalg kan sikre dette.

Forutsetninger for brukervalg.

For at brukervalg i hjemmebaserte tjenester skal ha faktisk verdi for de som mottar tjenestene må flere ting være oppfylt:

1) Lover, forskrifter og faglig kvalitet på tjenestene må kunne ettergås og kontrolleres og at disse følges slik leverandør har forpliktet seg til gjennom kontrakt/godkjenning.

2) For å etablere brukervalg i en kommune må det forutsettes et velfungerende leverandørmarked som sikrer konkurranse mellom flere tilbydere og en forutsigbar og stabil leveranse til kommunen.

3) Kommunen må som bestiller ha tilstrekkelig bestiller kompetanse til å utforme anbud og krav som sikrer forsvarlighetskravet til tjenester, men også økonomisk bærekraftig avtaler som leverandørene har forutsetninger for å levere i. Sentralt for leverandørene vil blant annet være tilstrekkelig volum for å sikre bærekraft.

4) Incentiver for innovasjon og stimuleringstiltak for nye løsninger er spesielt stort i kommunesektoren, samt behovet for nytenking som møter endringene i demografi i årene mot 2030. Anbud og godkjenningssmodellen bør ta opp i seg dette.

5) I små kommuner vil en også ha nytte av større brukervalg på helse og omsorgstjenestene sine, ved å invitere næringslivet inn til å løse konkrete oppgaver. Mindre anbud under terskelverdiene, kan være en løsning for å utløse lokalt og regionalt sosialt entreprenørskap, som kan bidra til å sikre større brukervalg for innbyggerne, også i mindre kommuner. Det er viktig også i demokratiperspektiv.

NHO Service og Handel har gjennom mange år argumentert for brukervalg i hjemmebaserte tjenester, men også for god bestiller kompetanse hos oppdragsgivere og velfungerende leverandørmarked som sikrer seriøsitet, innovasjon og konkurranse. Erfaringene over tid er at forutsetningene i varierende grad oppfylles av kommunene, som frem til nå har, eller har hatt brukervalg. Der hvor man har lyktes er suksessfaktorene vi har nevnt over vært på plass, og der man ikke har lyktes har forutsetningene manglet.

Godkjenningssmodell

I høringsutkastet heter det at kommuner som velger å innføre en godkjenningssmodell skal blant annet:

Sørge for løpende publisering av tjenester som inngår i godkjenningssmodellen

Opplysninger om søknadsprosess, vilkår for godkjenning, kontraktsvilkår og fastsatt kompensasjon for leverandørene.

Sørge for informasjon og beslutningsstøtte til pasienter, brukere og pårørende om valg og bytte av leverandører. Kommunen kan nekte å gi godkjenning eller tilbakekalle en gitt godkjenning dersom leverandøren ikke oppfyller vilkårene for godkjenning.

Vi legger til grunn at en sentral godkjenningssmodell vil kunne standardisere og profesjonalisere prosessen, og redusere ressurser og kompetansebehov lokalt, med å ha brukervalg i en kommune, og gjøre det lettere for flere kommuner å ha brukervalg.

Vi stiller oss bak de godkjenningsskravene som listes opp i høringsnotatet som stilles som forutsetninger for å kunne levere i ordningen.

Departementet skriver videre:

"Det er også erfaringen at i kommuner som gjennom politiske vedtak bestemmer seg for å innføre fritt brukervalg, så tar det lang tid før kommunens administrasjon har utredet og forberedt gjennomføring av reformen. En lovregulert nasjonal godkjenningmodell vil kunne forenkle dette arbeidet og gjøre veien kortere fra lokalpolitiske vedtak til endringer for kommunenes innbyggere. Det vil være en styrke for lokaldemokratiet."

NHO Service og Handel sier seg enig i dette.

Frivillig ordning

Vi registrerer at Departementet foreslår en frivillig ordning.

"Departementet mener en frivillig ordning der kommunen selv velger om den vil innføre en godkjenningmodell er den mest hensiktsmessige innretningen også etter norske demografiske og geografiske forhold. Dette er også et sentralt lokalpolitisk spørsmål som regjeringen mener egner seg godt for lokalpolitisk prosess og beslutning. Forslaget innebærer at sentrale deler av prosessen for bruk av en godkjenningmodell reguleres gjennom lovgivning på nasjonalt hold, i motsetning til dagens løsning der kommunene i stor grad står fritt til å organisere sine tjenester"

Vi ser at det kan være gode grunner for å la dette være en frivillig ordning for kommunene knyttet til lokalt selvstyre og lokale variasjoner rundt i landet knyttet til hensiktsmessighet. Samtidig frykter vi at en frivillig ordning alene, ikke gir tilstrekkelig insentiver til å sikre brukervalg. Både politisk og administrativ uvilje lokalt, kan fungere som bremsekloss for at intensjonene med brukervalg oppfylles til beste for pasienter og brukere. Dette har NHO SH sett over mange år.

Vi mener derfor at det enten må økonomiske insentiver til for at flere kommuner skal bruke godkjenningmodellen, slik man for eksempel har gjort i Sverige, eller på annen måte legge inn føringer i ordningen. For eksempel kunne man se for seg at alle kommuner med mer enn 5000 innbyggere er pålagt å bruke godkjenningmodellen, og derigjennom legge til rette for brukervalg.

Oppsummert:

NHO Service og Handel støtter intensjonene, forslagene og forutsetningene for en nasjonal godkjenningmodell for brukervalg slik de er beskrevet i høringsforslaget. Vi er skeptiske til en helt frivillig ordning, og mener det bør legges mer forpliktende føringer i ordningene for kommunene, for at flere faktisk skal ta i bruk ordningen. Slike føringer kan være økonomiske insentiver ved oppstart, og/ eller bestemte krav om at kommuner av en viss størrelse og noen forhåndsdefinerte kriterier pålegges å knytte seg til godkjenningsordningen og dermed legge til rette for brukervalg i sin kommune. Det kan også tenkes virkemidler som stimulerer også mindre kommuner under 5000 innbyggere, til å benytte godkjenningsordningen, men da basert på prinsippet om frivillighet for de minste kommunene.

NHO Service og Handel stiller seg til disposisjon for nærmere utdypninger av våre vurderinger og forslag dersom det skulle være ønskelig.

Vennlig hilsen
NHO Service og Handel

Torbjørn Furulund
Bransjedirektør Helse og Velferd